

УДК 811.112.2'42

DOI: 10.26565/2227-8877-2020-92-04

Еволюція образу-символу в дискурсі байки з системної точки зору

Піхтовнікова Л. С.

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри німецької філології та перекладу
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;
професор кафедри прикладної лінгвістики Національного аерокосмічного університету
імені М.Є. Жуковського «ХАІ»

e-mail: lpichtov@gmail.com; l.pichtownikowa@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=de&authuser=3&user=3wQy8jsAAAAJ;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa
(Харків)

У статті досліджено природу образу-символу дискурсу байки та інших малих жанрів, схарактеризовано його еволюцію. Описано сутність образу-символу, його утворення як узагальнення характеристик персонажів байки. Глибина узагальнення може різнитися, в залежності від цього виокремлюються завершені образи-символи (зустрічаються, в основному, в байках минулих століть) і незавершені, що створюють для адресата лише напрямки, в яких він сам їх узагальнює. Незавершені образи-символи утворюються в таких конструкціях байок, у яких символізація відбувається поетапно, побудовою декількох сюжетів, із яких кожен наступний все більш абстрактний та пов'язаний з попереднім не персонажами, а лише аналогіями й асоціаціями. Байки з незавершеним образом-символом базуються на імпліцитних елементах, які не відображено в тексті, але вони мають на думці. Пояснено, що образ-символ байки є складною системою з опозиційними характеристиками, а незавершений образ-символ є вершиною еволюції образів-символів, ідеальним кінцевим результатом (ИКР). Об'єкт зникає (образ-символ переходить у віртуальний стан), але його функція – узагальнювати і позначати – виконується повною мірою. Для конкретизації висновків дослідження у статті наведено приклади байок із завершеним та незавершеним образами-символами, в яких набувають наочності можливі шляхи узагальнення (завершення) цих образів. Подальше функціонування і розвиток образу-символу є можливим в інтертекстах, у складі інших художніх жанрів. Перспективою цієї роботи є вивчення еволюції художніх образів в інших малих сатиричних жанрах, дослідження їх подвійної цілі: узагальнювати і позначати негативні риси, особливості людей, суспільства.

Ключові слова: дискурс, еволюція, завершений образ-символ, незавершений образ-символ, опозиційні характеристики системи, художній образ.

Піхтовнікова Л. С. Эволюция образа-символа в дискурсе басни с системной точки зрения. В статье исследована природа образа-символа дискурса басни и других малых жанров, охарактеризована его эволюция. Описана суть образа-символа, его формирование в качестве обобщения характеров персонажей басни. Глубина обобщения может быть различной; в зависимости от этого различаются завершенные образы-символы (встречаются в основном в баснях прежних столетий) и незавершенные, создающие для адресата лишь направление, в котором он сам их обобщает. Незавершенные образы-символы формируются в таких конструкциях басен, в которых символизация происходит поэтапно, построением нескольких сюжетов, каждый следующий сюжет все более абстрактный и связанный с предыдущими не персонажами, а только аналогиями и ассоциациями. Басни с незавершенным образом-символом базируются на имплицитных элементах, которые не выражены в тексте, но подразумеваются. Пояснено, что образ-символ басни является сложной системой с оппозиционными характеристиками, а незавершенный образ-символ является вершиной эволюции образов-символов в басне, идеальным конечным результатом (ИКР). Объект исчезает (образ-символ переходит в виртуальное состояние), но его функция выполняется в полной мере. Для конкретизации выводов исследования в статье приведены примеры басен с завершенным и незавершенным образом-символом, в которых приобретают наглядность возможные пути обобщения (завершения) этих образов. Дальнейшее функционирование и развитие образа-символа возможно в интертекстах, в составе других художественных жанров. Перспективой этой работы является изучение эволюции художественных образов

в других малых сатирических жанрах, изучение их двойной цели: обобщать и обозначать негативные черты, особенности людей, общества.

Ключевые слова: дискурс, завершённый образ-символ, незавершённый образ-символ, оппозиционные характеристики системы, художественный образ, эволюция.

Pikhtovnikova L. Evolution of the image-symbol in the discourse of fables from a systemic point of view. The article investigates the image-symbol nature of the discourse of fables and other small genres, characterizes its evolution. It has been described the essence of the image-symbol, its appearance as a generalization of the features of the characters in the fable. The depth of generalization can vary; depending on this fact, images-symbols are divided into complete (found mainly in fables of previous centuries) and incomplete ones, which create for the addressee only the direction in which he generalizes himself them. Incomplete images-symbols are formed in such constructions of fables, in which symbolization occurs in stages, by constructing several plots; each subsequent plot is more and more abstract and related to the previous ones not by characters, but only by analogies and associations. Fables with an incomplete image-symbol are based on implicit elements that are not expressed in the text, but are implied. It is clarified that the image-symbol of the fable is a complex system with oppositional characteristics, and the unfinished image-symbol is the pinnacle of the evolution of the image-symbols in the fable, the ideal end result (IFR). The object disappears (the image-symbol turns into a virtual state), but its function is fully fulfilled. To concretize the conclusions of the study, the article provides examples of fables with a completed and incomplete image-symbol, in which possible ways of generalization (completion) of these images become clear. Further functioning and development of the image-symbol is possible in intertexts, as part of other artistic genres. The prospect of this work is the study of the evolution of artistic images in other small satirical genres, the study of their dual purpose: to generalize and designate negative features, characteristics of people, society.

Key words: artistic image, discourse, evolution, complete image-symbol, incomplete image-symbol, oppositional characteristics of the system.

1. ВСТУП. Образ-символ байки як складна система, що еволюціонує. Кожна освічена людина добре знайома з байками різних авторів, різних епох; знає їх зміст і символічні образи окремих байок. Ці символічні образи, або образи-символи, мають різну глибину, змінюються за епохами. Образи-символи байки є складними системами з інформаційною, оцінною та естетичною складовими. Отже, об'єктом наших досліджень є система «образ-символ байки» та його еволюція на протязі століть. Досліджується досить складне системне явище, еволюція якого підлягає законам самоорганізації, що відображені в синергетичній парадигмі [5; 6; 7; 8; 20]. Актуальність цього дослідження полягає у науковому поясненні головної цілі байки (створення ємного образу-символу), засобів досягнення цілі та еволюції цих засобів зі зміною в характеристиках самого образу-символу. Мета дослідження – визначити етапи еволюції складної, опозиційної системи образу-символу байки. Для цього виконуються необхідні завдання: аналіз природи образу-символу байки, спостереження системних змін цієї природи за епохами, висвітлення ролі сатиричності у створенні образу-символу. Матеріалом слугують німецькі байки XVIII-XXI століть.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Сатиричний образ-символ як узагальнення і як позначення негативних явищ; його еволюція відносно категорій завершеності / незавершеності.

Дискурс байки є досить складним явищем: усвідомлення байки адресатом не обмежується лише її змістом, який відображений експліцитно в тексті. Змістові події так характеризують персонажів, що далі відбувається узагальнення цих характеристик, поширення їх на суспільно значущі явища.

Свого часу про це говорив Л. Виготський. Будь-яка тварина, квітка тощо в байці – це не більш як шахова фігура, персоніфікація якоїсь ознаки [2]. Ця символізація починається з самої назви й еволюціонує в сюжеті. Але в сучасних байках цей процес первинної символізації досить часто зображено у такому стані, що автор ледь дозволяє цим шаховим фігурам взаємодіяти, а то й зовсім позбавляє їх дій, і тоді сюжет майже відсутній, або схематичний. І все ж байка несе образно-естетичне смислове навантаження. Крім того, з'являються такі конструкції байок, у яких символізація образу відбувається поетапно, засобом ієрархічної побудови в одній байці декількох сюжетів, із яких кожен наступний сюжет все більш абстрактний і пов'язаний з попереднім не персонажами, а лише аналогіями та асоціаціями.

Зміни в еволюції композиційно-стилістичної структури байки мають експліцитні й імпліцитні аспекти. Експліцитно виражені зміни відносяться до байок з ієрархічною побудовою тексту-сюжету, з мінімальними або навіть зовсім відсутніми сюжетами. Ці зміни стилю можуть бути наочно відображені в структурних моделях. Імпліцитні ж аспекти врахувати набагато складніше.

Такі літературні тексти як афоризм, епіграма [3; 4] побудовано не на присутньому, а на припущеному, уявлюваному смислового елементі. Згідно з теорією рішення винахідницьких завдань (ТРВЗ) [1], це є «айзбергова система», яка здається читачу (глядачу) безглуздою або примітивною, якщо він не знає про уявлюваний елемент. І навпаки, система повна змісту для того, хто про нього знає.

Байка також є системою, побудованою на уявлюваному смислового елементі (як мінімум на мовчазно-однаковому розумінні автором та читачем, співучасниками дискурсу байки тих властивостей

персонажів, заради яких вони вводяться). Сучасна коротка байка здебільшого побудована на уявлених смислових елементах. Але ж це означає, що реально в сюжеті, в тексті вони не присутні. Як наслідок, відпадає низка композиційно-стилістичних засобів, які в класичних байках відображали ці смислові елементи. Дуже багато інформації для аналізу дає таке схематичне відображення композиційно-стилістичної структури, коли із повної класичної структури байки 18 ст. вилучаються (натомість залишається пунктирне відображення) елементи домислювані, які з'являються в нових байках. По-перше, в такий спосіб можна наочно показати, які елементи композиції еволюціонуючої байки є нестійкими. По-друге, введення спостерігача, передача йому все більш активних функцій розпізнавання образу відповідає фундаментальному принципу відкритості розвиткових систем – одному із головних постулатів синергетики – науки про системи, які розвиваються самі по собі.

Разом з тим, як міра «відкритості» байки збільшується, посилюється і функція домислення образно-символічного змісту читачем. Сучасні байки проявляють тенденцію до збільшення кількості елементів, які в тексті безпосередньо не присутні, але мають на увазі, припускаються.

Щоб зрозуміти той стилістичний інструментарій, який обслуговує ці ненаявні елементи, слід детальніше зупинитися на сутності «айзбергових систем»

Текст байки може містити в собі значну надмірність інформації, тобто бути багатим на безліч описів дій, характеристик персонажів, які й так зрозумілі читачу. Надмірність може бути також і тільки прикрашальною, естетичною природи [10]. Закони сприйняття тексту людиною такі, що між кількістю інформації тексту та надмірністю існує деякий оптимум. У порівнянні з ним перевага надмірності над кількістю інформації робить текст складним для сприйняття внаслідок його тривіальності, нехудожності. Такими є деякі дидактичні байки з експліцитно вираженим повчанням. Перевага інформації над надмірністю в порівнянні з оптимумом також робить текст складним, але тут недостатня надмірність може бути «доопрацьована», додумана самим читачем. Такою як раз і є природа «айзбергових систем». Вдала метафора, затоплена частина моделі [9, с. 46], загальновідомий предмет, елемент, відсутній у тексті, – змінює сам характер естетичного сприйняття байки адресатом.

Згідно з принципом антропоморфності [там само, с. 40–41] читач завжди порівнює з собою, масштабує ті образи, які зустрічаються йому в метафорі. Якщо в байці міститься надмір інформації, то образи та образ-символ легко порівняти з собою, і естетичне сприйняття тут засновано на впізнаванні порівнюваного (осміяних людських пороків тощо...). Якщо в байці не вистачає надмірності (опо-

ра на домислюване), то естетичне сприйняття базується на причетності, компетентності читача щодо непорівнюваних явищ, процесів, на задоволеності від власної проникливості. Таким чином, функції «айзбергових систем»: 1) економія, компресія інформації; 2) передача активної функції впізнавання самому адресату; 3) більший експресивно-естетичний вплив образу-символу на адресата, оскільки він сам брав участь у його розробці, що є найкращим засобом закріплення образу.

Варто зауважити, що участь у формуванні художнього образу і навіть генералізація, розширення варіантів цього образу – тенденція масового мистецтва кінця ХХ ст. Завдяки масовому розповсюдженню телебачення, комп'ютерних мереж, відеотехніки, друкарських засобів – митець або письменник можуть прагнути не до створення шедевру, а до винаходу якоїсь естетичної і, можливо, соціально значущої ідеї, напрямку (атрактора). Потім ця ідея для глядача/читача відіграє роль конструктора, який дозволяє йому самому створювати, розширювати варіанти втілення. Попри це далеко не завжди відбувається зниження ролі мистецтва. Віковий приклад афоризмів та афористичних байок підтверджують це положення.

З точки зору ТРВЗ (теорії рішення винахідницьких завдань) [1] це – вершина розвитку системи, яка називається ІКР – ідеальний кінцевий результат. Об'єкт зникає (образ-символ переходить у віртуальний стан), але його функція зберігається та виконується повною мірою. Подальший розвиток такої системи, яка досягла ІКР, можливий у складі інших систем. Згідно з цією теорією, байка буде впроваджуватися в інші жанри і навіть види мистецтва та відігравати там як самостійну художню роль, так і допоміжну. Про це також знаходимо підтвердження в сучасній німецькій літературі [11; 13; 14; 15; 17; 18; 19; 21].

Усе зазначене вище проілюструємо прикладами байок попередніх століть та сучасних. У більшості з них (в основному, більш ранніх) образ-символ байки є завершеним у тому сенсі, що читачеві не треба його домислювати, доопрацьовувати. В інших байках, більш сучасних, образ-символ є незавершеним: його необхідно домислювати під час читання. Наведемо приклади байок з завершеним та незавершеним образом-символом.

Б а й к а з з а в е р ш е н и м о б р а з о м - с и м в о л о м .

J.W. Goethe [тут і далі: 12]

Ein grosser Teich war zugefroren/ Die Fröschelein, in der Tiefe verloren./ Durften nicht ferner quaken noch springen, /Versprachen sich aber, im halben Traum,/ Fänden sie nun da oben Raum,/ Wie Nachtigallen wollten sie singen./ Der Tauwind kam, das Eis zerschmolz,/ Nun ruderten sie und landeten stolz,/ Und sassen am Ufer weit und breit/ Und quakten wie vor alter Zeit.

Байка Гете (без назви) про замерзле озеро та Жаб може бути віднесена до класичної схеми утво-

рення образу-символу. Велике озеро замерзло. Жаби, забившись у глибині озера, не могли більше ані квакати, ані плигати. У напівзабутті вони поклялись одне одному співати як солов'ї, коли наверху розтане. Коли ж лід розтанув, вони усілись на березі й квакали, як і раніше.

Це класична схема утворення образу-символу, в цьому разі дуже яскравого, влучного, але відносно вузького образу-символу пустих намірів, які не відповідають можливостям. Метафора тут в міру прозора та однозначна.

Байки з незавершеними образами-символами.

K. Pfeffer.

Der Adler und die Natter

Auf eine Natter fiel mit wildem Durst nach Blut/ Ein Adler und erhob mit ihr sich in die Lüfte./ Doch eh er sie verschlang, stach sie mit gleicher Wut/ Den Mörder in die Brust. Erstickt vom schnellen Gifte,/ Stürzt er aus dem Olymp in einen Grund herab./ Es scheint, dass in der Welt der alte Lauf bestehe:/ Wer in der Tiefe raubt, der findet in der Höhe./ Wer in der Höhe raubt, in einer Gruft sein Grab.

У байці Пфєффеля «Орел і Змія» орел тримає в кігтях Змію й розбиває їй клювом голову. Але вона встигає нанести йому в груди смертельний укус. Обидва падають в ущелину. Байка закінчується афоризмом: «У світі старий хід речей: хто розбійничає внизу, той гине нагорі, хто займається розбоєм наверху, той знаходить смерть у прірві». Самим текстом байки не утворюється завершеного образу-символу. Можливе неоднозначне трактування того, що хотів би виразити автор. Введення афоризму створює проекцію невизначеного образу-символу на одну його характерну рису, за якою читач активно розпізнає цей вербально невиражений образ-символ.

Далі розглянемо риторичні байкові ланцюги В. Лібхена (Rhetorische Fabelketten) – (XX ст.) [16].

W. Liebchen.

Toleranz (in drei Fabeln)

einerseits

der wolf verbrachte viel zeit damit/ dem esel das heulen beizubringen/ in der hoffnung/ dass er mit ihm/ gemeinsam den mond besingen/ und gedanken austauschen könne // nach wochen der mühe/ verlangte er vom esel/ die probe/ der nahm die eingeübte pose ein/ öffnete das maul und/ plärrte sein i und sein a wie eh und je // dabei hatte doch der wolf dem esel/ so gute beispiele geboten/

andererseits

der esel meinte/ man könne sich auch/ mit ia verständigen/ und den mond besingen/ der wolf müsse nur einmal/ von sich absehen und tüchtig üben// nach zeiten der anstrengung/ versuchte es der wolf/ stand wie ein esel/ auf allen vieren/ öffnete die schnauze/ und jaulte wie gewöhnlich // dabei hatte doch der esel dem wolf/ so gute beispiele geboten//

abweichung

als wolf und esel erkannten/dass sie es nicht vermochten/ ihre eigenart zu ändern/ ohne ihren charakter zu verlieren/ waren sie froh über das scheitern/ ihrer proben // und verstanden sich besser als zuvor/ denn sie bedachten die unterschiede.

Байкові ланцюги Лібхена являють собою короткі, нанизані одне на одне сюжети у формі ритмізованої прози, які утворюють ієрархічну метафору. При цьому образ-символ неможливо сформулювати без назв байкових ланцюгів, даних автором. Тут спостерігається зміна функцій назви байки. Вона не тільки задає тему, але й слугує розгадкою незавершеного образу-символу.

У байці «Терпимість» описані безуспішні спроби Вовка та Віслюка змінити свою природу, переробити одне одного на свій лад, щоб Віслюк міг по-вовчому вити (оспівувати місяць), а Вовк по-віслючому ревити. Коли вони зрозуміли, що неможливо змінити свою природу, не втративши характер, то навіть зраділи безуспішності своїх спроб, і з того часу зрозуміли одне одного краще, ніж будь-коли, тому що враховували свою неоднаковість.

Не зважаючи на те, що в 3-й частині байки «Відхилення» фактично поміщено висновок байки, образ-символ ще не визначається напевно. Його можна зрозуміти і як образ примирення, і взаємопорозуміння, і смирення, тобто читач в міру своїх уявлень може його домалювати й завершити сам, або може залишитися на цій чи іншій гамі близьких відтінків. Але коли в фокус роздумів над головним символічним змістом попадає назва байки «Терпимість» (а на початку байки назва, як правило, не затримує уваги), образ-символ набуває саме цієї спрямованості та завершеності; абстрактна назва спроектувала увагу саме на цю рису людських стосунків. Цього не спроможна зробити назва з номінацією конкретних персонажів, наприклад, «Вовк та Віслюк», бо вона може викликати лише асоціацію щодо типових характеристик персонажів, а не змісту образу-символу, який вони утворюють своїми взаємодіями саме у цій байці.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Дослідження образу-символу байки, його еволюції свідчить про його системну природу; ця система має опозиційні характеристики. Синтез образу та символу (образ-символ) байки одночасно є наочним (впливає з дій та характеристик персонажів), узагальнюючим певну рису, ознаку дійсності, а також починає символічно позначати цю рису після того, як байка стає широко відомою. Відповідно до цього розвиток образу-символу за епохами має протилежні напрямки.

1) Завершений образ-символ, який відбиває та позначає досить відомі негативні явища суспільства; він щільно прив'язаний до них.

2) Незавершений образ-символ, в якому символічній стороні надано більшу свободу позначати й існуючі явища, і можливі. Це досягається припущенням в байці таких елементів, які експліцитно не описано. Отже, незавершений образ-символ вказує можливий вектор розвитку. Приховані елементи, імпліцитний смисл є частиною «айзбергової системи» незавершеного образу-символу, а сам він є ідеальним кінцевим результатом» (ІКР) еволюції.

Перспективою продовження здійснених досліджень є вивчення еволюції художніх образів в інших сатиричних жанрах малої форми: притчі, шванку, фацетії, анекдоту та ін. У кожному з цих жанрів художній образ відіграє подвійну роль: узагальнювати і позначати. Основні художні образи цих жанрів різною мірою тяжіють до образу-символу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтшуллер Г. С. Найти идею. Введение в теорию решения изобретательских задач. 2-е изд., доп. Новосибирск : Наука. Сиб. отд-ние, 1991. 225 с.
2. Выготский Л. С. Психология искусства. Москва : Искусство, 2001. 572 с.
3. Манякина Т. И. Языково-стилистическая характеристика жанра афоризмов (на материале немецкого языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Днепропетровск, 1995. 230 с.
4. Перлина Ю. Г. Композиционно-стилистическая структура эпиграммы как типа текста (на материале немецкой эпиграммы 17-20 вв.): дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Днепропетровск, 1995. 251 с.
5. Піхтовнікова Л. С. Еволюція німецької віршованої байки (13-20 ст.): жанрово-стилістичні аспекти : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2000. 427 с.
6. Піхтовнікова Л. С., Домброван Т. І., Єнікеєва С. М., Семенець О. О. Лінгвосинергетика: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 296 с.
7. Пихтовникова Л. С. Лингвосинергетика: основы и очерк направлений. Монография. Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. 180 с.
8. Синергетика в филологических исследованиях: монография. Т. И. Домброван, С. М. Еникеева, Л. С. Пихтовникова и др.; под общ. ред. проф. Л. С. Пихтовниковой. Харків : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2015. 340 с.
9. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция. // В. Н. Телия. Метафора в языке и тексте. Москва : Наука, 1988. С. 26–52.
10. Урсул А. Д. Природа информации. Москва : Изд-во полит. л-ры, 1968. 288 с.
11. Brandmaier M. Verzauberte Kinderherzen: ein ungewöhnliches Kinderbuch. Fabeln - Märchen - Abenteuergeschichten in drei Abschnitten für Familie, Kindergarten, Vor-und Grundschule. Rohrbach : Dr. Deutschbauer, 1997. 81 S.
12. Deutsche Fabeln aus neun Jahrhunderten. Hrsg. von K.W. Becker. Leipzig : Reclam, 1991. 553 S.
13. Drewermann E. Von Tieren und Menschen. Moderne Fabeln. Zürich und Düsseldorf : Walter Verlag, 1998. 128 S.
14. Jäckel K. Der Geist in der Handtasche: Märchen, Fabeln, Traumgeschichten. 1. Aufl. Würzburg : Arena, 1985. 97 S.
15. Krüss J. Die Schiffbrüchigen oder Die Fabelinsel: ein Südseebuch voller Fabeln, Kokospalmen und Möweneier. München : Lenth, 1984. 139 S.
16. Liebchen W. Die Fabel: das Vergnügen der Erkenntnis; Fabel, Gleichnis, Parabel, Witz; mit einer Abhandlung über die Formkriterien dieser Gattung. Kilianshof : Fabel-Verlan. Liebchen, 1990. 203 S.
17. Liebchen W. Der witzige Reineke Fuchs. Die fabelhafte Erzählung. Rön-Grabfeld/Kilianshof : Fabel-Verlag Gudrun Liebchen, 1989. 224 S.
18. Liebchen W., Prohl K.-J. Die Fabel heute: Realität und Argument; rhetorische Fabeln; mit einer Abhandlung über das Fabelschreiben und über die Stilarten der Fabel. 1-Aufl. Kilianshof : Fabel-Verlag Liebchen, 1992. 144 S.
19. Maess Th. (Hrsg.) Scherze, Lügen, Fabeln in alten Predigten. München : Nymphenburger, 1988. 200 S.
20. Pichtownikowa L. Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13-21 Jahrhundert. / Ukrainische Beiträge zur Germanistik. Band 5. Aachen : Shaker Verlag, 2008. 322 S.
21. Wilke Chr. H. Fabel als Instrument der Aufklärung. Leistungsfähigkeit eines literarischen Typus. BASIS 2. 1971. S. 71–102.

REFERENCES

1. Altshuller, G. S. (1991). Nayti ideyu. Vvedenie v teoriyu resheniya izobretatel'skikh zadach [Find an idea. Introduction to the theory of inventive problem solving]. Novosibirsk: Nauka Publ. (in Russian)
2. Vygotski, L. S. (2001). Psikhologiya iskusstva. [Psychology of art]. Moskva : Iskusstvo. (in Russian)
3. Manyakina, T. I. (1980). Yazykovo-stilisticheskaya kharakteristika zhanra aforizmov (na materiale nemetskogo yazyka). Diss. kand. filol. Nauk [Linguistic and stylistic characteristics of the genre of aphorisms (based on the material of the German language)]. Dnepropetrovsk. 230 p. (in Russian)
4. Perlina, Y. G. (1995). Kompozitsionno-stilisticheskaya struktura epigrammy kak tipa teksta (na materiale nemetskoj epigrammy 17-20 vv.) Diss. kand. filol. nauk. [Compositional and stylistic structure of an epigram as a type of text (based on a German epigram of the 17th-20th centuries)]. Dnepropetrovsk. 251 p. (in Russian)
5. Pikhovnikova, L. S. (2000). Evolutsiya nimec'koi virshovanoi baike: zhanrovo-stylistychni aspekty. Diss. dokt. filol. nauk [Evolution of the German Poem Fable: Genre and Stylistics Aspects. Dr. philol. sci. diss.]. Kyiv. 427 p. (in Ukrainian)

6. Pikhtovnikova, L. S., Dombrovan, T. I., Yenikeyeva, S. M., Semeneć, O. O. (2018). *Lingvosynerhetyka: pidruchnyk dlya studentiv filolohichnykh spetsial'nostey vyshchyykh navchal'nykh zakladiv. Za zah. red. prof. L. S. Pikhtovnikovoyi. Kharkiv: KHNU imeni V. N. Karazina. [Linguosynergetics: a textbook for students of philological specialties of higher educational institutions]. Under the general ed. prof. L.S. Pikhtovnikova. Kharkiv: V.N. Karazin KhNU. (in Ukrainian)*
7. Pikhtovnikova, L. S. (2012). *Lingvosynergetika: osnovy i ocherk napravleniy. Monografiya. KH. : KHNU imeni V.N. Karazina. [Linguosynergetics: Foundations and Outline of Directions]. Monograph. Kharkiv: KhNU named after V.N. Karazin. (in Russian)*
8. *Synergetika* (2015). *Synergetika v filologicheskikh issledovaniyakh : monografiya / T. I. Dombrovan, S. M. Yenikeyeva, L. S. Pikhtovnikova i dr.; pod obshch. red. prof. L. S. Pikhtovnikovoy. KH.: KHNU imeni V. N. Karazina. [Synergetics in philological research]: monograph / TI Dombrovan, SM Enikeeva, LS Pikhtovnikova, etc. ; under general ed. prof. L.S. Pikhtovnikova. Kh.: V. N. Karazin Kharkiv National University. (in Russian)*
9. Teliya, V.N. (1988). *Metafora kak model' smysloproizvodstva i yeye ekspressivno-otsenochnaya funktsiya. Metafora v yazyke i tekste. V: Metafora v yazyke i tekste. Pod red. V. N. Teliya. [Metaphor as a model of meaning production and its expressive-evaluative function. In: Metaphor in language and text]. Ed. V.N. Teliya. Moskva: Nauka Publ, pp. 26–52. (in Russian)*
10. Ursul, A. D. (1968). *Priroda informatsii. [The nature of information]. Moskva : Politicheskaya literatura Publ. (in Russian)*
11. Brandmaier, M. (1997): *Verzauberte Kinderherzen: ein ungewöhnliches Kinderbuch. Fabeln - Märchen - Abenteuer geschichten in drei Abschnitten für Familie, Kindergarten, Vor- und Grundschule. Rohrbach : Dr. Deutschbauer.*
12. *Deutsche Fabeln [...] (1991): Deutsche Fabeln aus neun Jahrhunderten. Hrsg. von K. W. Becker. Leipzig : Reclam.*
13. Drewermann, E. (1998): *Von Tieren und Menschen. Moderne Fabeln. Zürich und Düsseldorf : Walter Verlag.*
14. Jäckel, K. (1985). *Der Geist in der Handtasche: Märchen, Fabeln, Traumgeschichten. 1. Aufl. Würzburg : Arena.*
15. Krüss, J. (1984) *Die Schiffrüchigen oder Die Fabelinsel: ein Südseebuch voller Fabeln, Kokospalmen und Möweneier. München : Lenth.*
16. Liebchen, W. (1990). *Die Fabel: das Vergnügen der Erkenntnis; Fabel, Gleichnis, Parabel, Witz; mit einer Abhandlung über die Formkriterien dieser Gattung. Kilianshof : Fabel-Verl. Liebchen.*
17. Liebchen, W. (1989). *Der witzige Reineke Fuchs. Die fabelhafte Erzählung. Rön-Grabfeld/Kilianshof : Fabel-Verlag Gudrun Liebchen.*
18. Liebchen, W., Prohl K.-J. (1992). *Die Fabel heute: Realität und Argument; rhetorische Fabeln; mit einer Abhandlung über das Fabelschreiben und über die Stilarten der Fabel. 1-Aufl. Kilianshof: Fabel-Verl. Liebchen.*
19. Maess, Th. (Hrsg.) (1988). *Scherze, Lügen, Fabeln in alten Predigten. München: Nymphenburger.*
20. Pichtownikowa, L. (2008). *Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13–21 Jahrhundert. / Ukrainische Beiträge zur Germanistik. Band 5. Aachen: Shaker Verlag.*
21. Wilke, Chr. H. (1971). *Fabel als Instrument der Aufklärung. Leistungsfähigkeit eines literarischen Typus. BASIS 2. S.71–102.*

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРЕ / INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Пихтовникова Лидия Сергеевна – доктор филологических наук, профессор, профессор кафедры немецкой филологии и перевода Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина; профессор кафедры прикладной лингвистики Национального аэрокосмического университета имени М. Е. Жуковского «ХАИ»; e-mail: lpichtov@gmail.com; l.pichtownikowa@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=de&authuser=3&user=3wQy8jsAAAAJ; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa

Pikhtovnikova Lydia – Doctor of Philology, Full Professor of the Department of German Philology and Translation of V. N. Karazin Kharkiv National University; Full Professor of the Department of Applied Linguistics of Zhukovsky National Aerospace University; e-mail: lpichtov@gmail.com; l.pichtownikowa@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=de&authuser=3&user=3wQy8jsAAAAJ; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa